

ЩОДО ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ УКРАЇНИ У ЛИПНІ 2020 р.

І. В. Ус, головний консультант відділу нових викликів
 центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту
 стратегічних досліджень

Висновки

1. Зниження обсягів зовнішньої торгівлі України за сім місяців на 10,2 % є кращим від прогнозованого СОТ оптимістичного сценарію скорочення світової торгівлі на 12,9 %.

2. У липні 2020 р. темпи скорочення обсягів зовнішньої торгівлі були вдвічі більшими, ніж у червні, проте суттєво меншими, ніж у травні.

3. Скорочення вартісних обсягів зовнішньої торгівлі за сім місяців 2020 р. на 10,2 % при зменшенні їх фізичного обсягу на 3 % свідчить про загальносвітову тенденцію до зниження цін. Водночас ціни на сільськогосподарські та продовольчі товари демонструють зростання, наслідком чого стало зростання вартісних обсягів торгівлі цими товарами на 2 % при зменшенні їх фізичних обсягів на 5 %.

4. Відбувається нарощування негативного сальдо зовнішньої торгівлі України.

5. При загальному скороченню обсягів торгівлі, в Україні відбулось збільшення як експорту, так і імпорту продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції, що призвело до зростання їх частки в товарній структурі зовнішньої торгівлі України.

6. Торгівля з країнами ЄС та СНД скорочується більш швидкими темпами, ніж торгівля з іншими країнами, що, за умови збереження позитивного сальдо у торгівлі з ними, сприятиме покращенню платіжного балансу України.

У липні 2020 р. у порівнянні до липня 2019 р. товарообіг скоротився на

13,85 %. Такі темпи скорочення були удвічі більшими, ніж у червні (на 6,95 %), водночас суттєво меншими, ніж у травні (на 27,3 %) (слайд 1). Важливою відмінністю липня від першої половини 2020 р. стало те, що темпи скорочення експорту (на 13 %) були майже ідентичними з темпами скорочення імпорту (на 14,5 %), в той час, як протягом січня-червня 2020 р. імпорт скорочувався більш швидкими темпами ніж експорт (за підсумками першої половини 2020 р. експорт скоротився на 6,5 %, а імпорт скоротився на 12,3 %). Слід зазначити, що фізичні обсяги зовнішньої торгівлі України у липні 2020 р. скоротилися на 5,9 %, при цьому фізичні обсяги експорту скоротилися на 9,6 %, а імпорту зросли на 3 %. Такі відмінності в тенденціях між вартісними і фізичними обсягами пояснюються зниженням цін на основні товари зовнішньої торгівлі України, а також збільшенням імпорту сільськогосподарських товарів.

У порівнянні до липня 2019 р. експорт скоротився по всім провідним галузям. Експорт продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції скоротився на 276 млн дол. США або на 16,1 %, при цьому їх фізичний обсяг знизився на 27,5 %, що свідчить про зростання цін на товари цієї групи. Так світові ціни на метричну тону соняшникової олії зросли з 754 дол. США у липні 2019 р. до 832 дол. США у липні 2020 р. Крім того, відбулось незначне зростання цін на пшеницю при зниженні цін на кукурудзу. Також відбулось скорочення вартісних обсягів експорту металів та виробів з них на 218 млн дол. США або на 22,6 % при збільшенні фізичних обсягів на 0,5 %. Водночас у липні 2020 р. експорт продукції хімічної промисловості зріс на 58 млн дол. США або на 28,3 % при зростанні фізичних обсягів експорту цієї товарної групи майже в два рази.

Імпорт також скоротився по більшості товарних груп. Найбільш суттєво скоротились поставки паливно-енергетичних товарів (на 326 млн дол. США або на 35,3 %), хоча їх фізичні обсяги зросли на 18,5 %. Також на 307 млн дол. США або 15,6 % скоротився імпорт машин, устаткування та транспорту. Водночас імпорт продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції збільшився на 62 млн дол. США або на 14,9 %, а їх фізичні обсяги зросли на 9 %, що підтверджує продемонстровані експортом тенденції до зростання цін на товари цієї групи, при зниженні цін на товари інших груп.

В географічному розрізі, більш суттєві обсяги скорочення відбулись у торгівлі з країнами ЄАЕС (товарообіг у липні 2020 р. по відношенню до липня 2019 р. скоротився на 28,3 %), значною мірою через скорочення імпорту з них на 34,1 %, в той час як експорт скоротився на 16,2 %. Також відбулось скорочення торгівлі з ЄС на 16,7 %. Водночас скорочення експорту та імпорту з ЄС відбулось нерівномірно. Якщо експорт скоротився на 26,8 %, то імпорт був на 8,2 % нижче від показника липня 2019 р. Дещо відмінні тенденції спостерігалися у торгівлі з іншими, крім ЄС та ЄАЕС, країнами. Товарообіг з ними скоротився на 5,4 %, значною мірою через скорочення імпорту на 11,9 %, в той час як експорт зріс на 1,5 %.

Якщо середньомісячний товарообіг протягом перших чотирьох місяців 2020 р. склав 8,2 млрд дол. США, то у травні він був на 1,4 млрд дол. США нижче і становив 6,8 млрд дол. США. Водночас у червні він зріс до 7,4 млрд дол. США, а в липні до 8,3 млрд дол. США. Важливою складовою збільшення обсягів торгівлі стало нарощування негативного сальдо зовнішньої торгівлі.

Загалом, за підсумками семи місяців 2020 р. вартісні обсяги зовнішньої торгівлі товарами України скоротилася на 10 % у порівнянні з аналогічним періодом 2019 р. Переважно скорочення відбулось через зменшення імпорту товарів на 13 %, в той час як експорт скоротився на 7 %. Слід зазначити, що значною мірою це відбулось через зниження цін, адже фізичні обсяги зовнішньої торгівлі за вказаний період скоротились на 3 % (слайд 2).

У січні-липні 2019 р. товарообіг становив 61,8 млрд дол. США, а його фізичні обсяги склали 134,7 млн тонн. У січні-липні 2020 р. товарообіг склав 55,5 млрд дол. США, а його фізичні обсяги становили 130,6 млн тонн.

Більш високі темпи зниження імпорту товарів ніж їх експорту призвели до скорочення негативного показника сальдо зовнішньої торгівлі майже удвічі. Якщо негативне сальдо за підсумками семи місяців 2019 р. становило 4,3 млрд дол. США, то за підсумками аналогічного періоду 2020 р. воно скоротилося на 2,1 млрд дол. США до 2,2 млрд дол. США.

Експорт товарів за сім місяців 2020 р. у порівнянні до аналогічного періоду 2019 р. скоротився на 2,1 млрд дол. США і становив 26,6 млрд дол. США. Значною мірою меншому рівню скорочення експорту ніж імпорту сприяло нарощування поставок на зовнішні ринки продукції хімічної промисловості на 4 % або на 60 млн дол. США та мінеральної продукції на 2 % або на 38 млн дол. США. Проте такі обсяги зростання по цих галузях не могли компенсувати зниження в інших галузях. Так поставки металів і виробів з них скоротилися на 1,3 млн дол. США, що було на 19 % нижче від показника аналогічного періоду попереднього року. Також скоротився експорт машин, устаткування та транспорту на 248 млн дол. США або на 8 %. Експорт продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції продемонстрував незначне скорочення на 1 %, що в умовах більших обсягів загального скорочення експорту сприяло збільшенню частки цього сектору у товарній структурі експорту України. Якщо за підсумками семи місяців 2019 р. частка продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції в товарній структурі становила 41,3 %, то за підсумками аналогічного періоду 2020 р. вона зросла до 44 %. Водночас частка металів та виробів з них скоротилась з 22,8 % до 19,9 %. На ці дві товарні групи припадає майже дві третини від загального експорту товарів з України (слайд 3).

Попри скорочення вартісних обсягів експорту, його фізичні обсяги залишилися майже на рівні аналогічного періоду попереднього року (скоротились менше ніж на 1 %). Значною мірою це пов'язано з коливаннями цін на провідні товари експорту з України. Водночас цінові тенденції мали різну направленість. Якщо ціни на провідні товари сільськогосподарського експорту зросли (як наслідок при скороченні вартісних обсягів експорту товарів цієї групи на 1 % їх фізичні обсяги скоротились на 6 %), то ціни на інші товари переважно скоротилися. Саме через скорочення цін на продукцію хімічної промисловості збільшення фізичних обсягів їх експорту на 41 % у вартісному вимірі принесло зростання на 4,1 %. Також зниження світових цін на метали призвело до того, що при скороченні вартісного обсягу експорту цієї товарної групи на 19,1 % їх фізичні обсяги зменшилися на 5 %. Більш стабільними були ціни на товари машинобудівної галузі. Скорочення фізичних обсягів експорту товарів цієї групи на 7,1 % призвело до зменшення вартісних надходжень на 7,9 %.

Імпорт товарів у січні-липні 2020 р. у порівнянні до аналогічного періоду 2019 р. скоротився на 4,2 млрд дол. США і становив 28,8 млрд дол. США. Значною мірою на скорочення імпорту вплинуло зменшення закупівель паливно-енергетичних товарів на 1,8 млрд дол. США, а також машин, устаткування та транспорту (на 1,5 млрд дол. США). Водночас протягом зазначеного періоду збільшився імпорт продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції на 441 млн дол. США. Такі зміни призвели до зростання в товарній структурі імпорту частки продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції на 3 в.п. при аналогічному зменшенні частки паливно-енергетичних товарів, в той час як частки інших галузей практично лишилися незмінними. Провідну роль відіграють машини, устаткування та транспорт (32,8 % від загального імпорту), продукція хімічної промисловості (20,6 %) та паливно-енергетичні товари (15,8 %). На ці три товарні групи припадає майже 70 % від загального імпорту товарів до України.

На відміну від фізичних обсягів експорту, які лишилися майже незмінними, фізичні обсяги імпорту товарів скоротилися на 7,5 % або на 3,1 млн тонн. Така відмінність обумовлена тим, що Україна переважно експортує сільськогосподарську продукцію та мінеральні продукти, які мають більшу фізичну вагу, ніж товари машинобудівної галузі, які складають значну частку імпорту України. Насамперед скоротилися фізичні обсяги імпорту машин, устаткування та транспорт (на 23,5 %) та продукції хімічної промисловості (на 21,1 %).

В географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами за підсумками січня-липня 2020 р. значне місце займає ЄС (*слайд 4*). Водночас його частка скоротилася з 42,5 % за підсумками аналогічного періоду 2019 р. до 40,5 %. Така зміна відбулась через скорочення товарообігу на 14,4 %. На відміну від загальної тенденції, експорт до ЄС скоротився більше ніж імпорт. За сім місяців 2020 р. скорочення експорту становило 18,5 %, або 2,3 млрд дол. США, в той час як імпорт скоротився на 1,5 млрд дол. США або на 10,7 %.

Найбільш суттєво скоротився експорт промислових товарів до ЄС (на 1,9 млрд дол. США або на 26,4 %), водночас експорт продовольчих товарів та напоїв лишився на рівні попереднього року, продемонструвавши зростання на 20 млн дол. США.

Аналогічна ситуація спостерігалася і в частині імпорту з ЄС. Скорочення імпорту промислових товарів на 404 млн дол. США або на 9,3 % та транспортних засобів на 591 млн дол. США або на 29,4 % відбулось з паралельним збільшенням імпорту продовольчих товарів та напоїв на 182 млн дол. США або на 16 %.

Частка країн ЄАЕС в товарообігу України також скоротилася з 15,7 % за підсумками перших семи місяців 2019 р. до 12,3 % за підсумками аналогічного періоду 2020 р. Значною мірою це відбулось через скорочення товарообігу з Росією на 33,7 %. В основі цього скорочення, насамперед, лежить зменшення на 957 млн дол. США (або на 37,5 %) закупівель палив та мазуту у Росії. Попри це скорочення, на товари цієї групи припадає 61,3 % імпорту з цієї країни. Слід зазначити, що суттєве зниження імпорту палив і мазуту може бути пояснене зниженням цін на цей вид продукції. Якщо загальний імпорт Україною паливно-енергетичних товарів у вартісних обсягах скоротився на 27,9 %, то їх фізичні обсяги скоротилися на 2,5 %.

Якщо товарообіг з ЄС та ЄАЕС протягом семи місяців 2020 р. продемонстрував скорочення, то динаміка з іншими країнами мала іншу

направленість. Товарообіг з іншими, крім ЄС та ЄАЕС, країнами зріс на 1,4 %, значною мірою через нарощування експортних поставок на 4,6 %, в той час як імпорту скоротився на 2 %. Насамперед відбулось суттєве зростання експорту до Китаю (на понад дві третини).

Більш високі темпи зростання експорту до інших, крім ЄС та ЄАЕС, країн сприяли формуванню позитивного сальдо у торгівлі з ними, яке за підсумками січня-липня 2020 р. склало 2 млрд дол. США. Такі зміни призвели до зниження частки ЄС та ЄАЕС в географічній структурі зовнішньої торгівлі України при зростанні частки інших, крім них, країн.

Збереження динаміки нарощування торгівлі з іншими, крім ЄС та ЄАЕС, країнами є позитивним фактором, адже у торгівлі з ними Україна має позитивне сальдо, в той час як у торгівлі як з ЄС, так і ЄАЕС сальдо є негативним.

Загалом слід зазначити, що зниження обсягів зовнішньої торгівлі за підсумками семи місяців 2020 р. у розмірі 10,2 % є кращим, ніж прогнозоване СОТ зниження світової торгівлі на 12,9 %, відповідно до оптимістичного сценарію, що свідчить про те, що у сфері зовнішньої торгівлі Україна краще справляється з впливом світової кризи, викликаної епідемією коронавірусу.

Частково це пояснюється тим, що Україна переважно спеціалізується на експорті сільськогосподарської продукції, попит на яку на світових ринках в період кризи, на відміну від інших галузей, зріс. Наслідком цього стало те, що ціни на окремі види сільськогосподарської продукції продемонстрували зростання, в той час як на більшість інших товарів вони скоротились.